

**ФОРМУВАННЯ НАПРЯМКІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ**

А.В. КОСЕНКО

к.е.н, професор кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХПІ» (м.Харків)

П.Г. ПЕРЕРВА

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу
Національний технічний університет «ХПІ» (м.Харків)

У сучасних умовах інновації та інноваційна діяльність виступають ключовим фактором розвитку соціально-економічних систем, багато в чому визначають їхню структуру та темпи зростання. Тому дослідження форм та способів організації та стимулювання інноваційної діяльності, розробка сучасних підходів до формування стратегій та напрямів інноваційного розвитку господарських систем є важливим та актуальним завданням.

Інноваційний розвиток української економіки неможливий без відповідних великомасштабних інноваційних перетворень на всіх рівнях, без включення регіональних механізмів у народногосподарський трансформаційний процес.

Промисловості України загалом властива низька інноваційна активність. Показник питомої ваги підприємств, що займаються розробкою та освоєнням нових та вдосконалених видів продукції або технологічних процесів, за останні 10 років певним чином зменшився, на що є свої як об'єктивні, так і суб'єктивні причини. Спад інноваційної активності зумовлює життєстійкість, конкурентоспроможність національної економіки і в першу чергу її безпеку. Такий стан інноваційної діяльності в деяких сферах економіки України є незадовільним і нагально потребує свого наукового дослідження і в першу чергу виявлення основних проблем, які мають місце в інтелектуально-інноваційній сфері нашої країни.

Проведені дослідження надали змогу виявити ряд напрямків інноваційного розвитку нашої країни.

Перший напрямок – перехід до більш прогресивних технологічних напрямків. В економіці нашої країни на сьогодні переважають третій та четвертий технологічний уклад, що не відповідає сучасним умовам відтворення. У той час як у світі відбувається бурхливий розвиток та перехід на нові технології п'ятого укладу, в Україні, навпаки, йде деяке зниження досягнутого технологічного рівня.

Другий напрямок – більш активне використання оборонного комплексу. Демілітаризація економіки, обвальне скорочення оборонних замовлень фактично призвели до демонтажу одного з найсильніших у світі та найбільш технологічно прогресивного військово-промислового комплексу. Спроба перевести його на виробництво високотехнологічної цивільної продукції не має ще помітних успіхів. Це не лише підірвало оборонний потенціал країни, а й звело до мінімуму можливість реконструкції та підвищення конкурентоспроможності української економіки за рахунок конверсії оборонної промисловості.

Третій напрямок – поборення спаду виробництва та інфляції. Розпад Радянського союзу, розрив єдиного наукового, технологічного, оборонного простору, скорочення масштабів ринків, різкий спад виробництва та інвестицій в Україні, високі темпи інфляції багаторазово звузили змогу інноваційного розвитку, освоєння і поширення принципово нової техніки нового технологічного укладу.

Четвертий напрямок – ефективна інноваційна політика. В Україні повільно розробляється і недостатньо ефективно проводиться інноваційна політика, майже в повному обсязі припинено державну підтримку розробки та освоєння промислової техніки нових поколінь, не стимулюються ресурси приватного сектора, які могли бути спрямовані на інвестиції та інновації.

П'ятий напрямок – підтримка власного ринку інновацій. Практично безконтрольна лібералізація вітчизняного ринку промислових товарів призвела

до того, що закордонні монополії та транснаціональні корпорації захопили один за одним сегменти внутрішнього українського ринку, практично монополізували ринок обчислювальної техніки, складної побутової техніки, деяких видів промислових та продовольчих товарів, туристичних послуг, витісняють вітчизняних виробників товарів та послуг з внутрішнього та зовнішнього ринків, послідовно проводять курс на формування залежної економіки, перетворення України на ринок збуту тільки готової продукції, виробленої за межами нашої країни.

Шостий напрямок – перспективне планування інноваційного розвитку. Перебуваючи в наслідках фінансової кризи, бюджетного дефіциту і зовнішнього і внутрішнього боргів, що зростають, український уряд в останні роки проводив політику, орієнтовану в основному на задоволення поточних потреб, практично усуваючись від вирішення перспективних інноваційно-інвестиційних завдань, від яких залежить інтелектуально-інноваційне майбутнє нашої країни.

Сьомий напрямок – формування інноваційної інфраструктури. В Україні практично немає ринкових механізмів формування інноваційної інфраструктури, а також немає чіткої державної стратегії формування ринково орієнтованої національної інноваційної системи. Нові ринкові структури (бізнес-центри, технопарки, технополіси, венчурні фонди та ін.), які можуть ініціювати інноваційний розвиток, нині слабкі та нездатні нести повну відповідальність за ці процеси.

Восьмий напрямок – покращення ділової активності. Дослідження стану ділової активності промислових підприємств України свідчить, за даними Держкомстату, що в сучасних умовах вони не використовують та не ставлять завдання використання прогресивних технологій. Водночас на підставі опитування працюючих на підприємствах акцентується увага на погану якість та високу собівартість власної продукції, а також на її низьку конкурентоспроможність.

Дев'ятий напрямок – макроекономічна стабілізація. Вона є необхідною, але недостатньою умовою виходу економіки держави із кризового стану. За відсутності протекціоністських заходів сучасний стан виробничого комплексу не дозволяє витримати конкуренцію із західними виробниками навіть на внутрішньому ринку.

Десятий напрямок – відновлення виробничого потенціалу. Швидке скорочення виробничого потенціалу та зменшення витрат на його оновлення призвело до нашої країни за останні роки до корінних змін стану виробничого комплексу. Здебільшого він виявився фізично та морально застарілим. У галузях промисловості спостерігається зниження обсягів виробництва наукомісткої продукції, що визначають технічний та технологічний рівень країни. Інноваційна активність зменшується під впливом низьких платоспроможності та попиту як з боку держави, так і з боку недержавного сектора економіки. В умовах скорочення попиту підприємства та організації насамперед скорочують обсяги виробництва наукомісткої продукції на користь більш дешевої та технологічно найпростішої.

Таким чином, пошук нових можливостей та механізмів у розробці та впровадженні інновацій дозволило виявити та обґрунтувати низку проблем та напрямків інноваційного розвитку нашої країни. Головними проблемами розвитку інноваційної моделі в Україні є: слабка інноваційна політика, спрямована на збереження економічної відсталості; незацікавленість держави у проведенні заходів щодо прискорення науково-технічного розвитку країни, зміцнення її наукового потенціалу. Усі останні роки економічні реформи були спрямовані на побудову ринкових інституцій, держава зовсім не приділяла уваги розвитку наукової сфери. У той самий час розвинені країни за минулий період як активно залучали наших фахівців, а й ретельно займалися розвитком свого наукового сектора як головного стратегічного напрями своєї національної економіки.

Література

1. Паламарчук И.В., Синикова Е.М. Проблемы инновационного развития экономики Украины // *Науковий журнал Менеджер*. 2010. №1(51). С. 51–54.
2. Коммерциализация научно-технических разработок / Мухин А.П. и др. - Москва: АМиР. 2001. 192 с.
3. Кобелева Т.О. Методичні засади моніторингу кон'юнктури ринку асинхронних електродвигунів // *Управління розвитком*. Харків: ХНЕУ. 2011. № 4. С. 258-260.
4. Pererva P. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise / P.Pererva, V.Tovazhnyanskiy, T.Kobeleva, I.Gladenko// *Business Studies*.- Miskolc : Miskolc University Press.- 2010.- Volume 7.- Number 2.- S. 171-183.
5. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг инновационного процесса. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
6. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
7. Гладенко И.В. Мониторинг производственно-коммерческой деятельности промышленного предприятия / И.В. Гладенко, П.Г. Перерва, В.Л. Товажнянский, Т.А. Кобелева // *Вісник НТУ «ХПИ»*. 2009. № 36-1. С. 12-22
8. Tkachova, N.P, Pererva P.G., Kobieliyeva, T. O. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2 (10), ч.2. С. 144-149.
9. Tkachov M.M., Pererva P.G., Kobieliyeva T.O., Tkachova, N.P., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19, Iss. 1. P. 24-38.
10. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // *Вісник НТУ "ХПИ": зб. наук. пр.* Харків : НТУ "ХПИ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
11. Kobieliyeva T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss.: Innovation in the Economy and Society of the Digital Age*. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p.

12. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
13. Kocziszky G., Kobieliava T.O., Pererva P.G., Veres Somosi M. Compliance program. Kharkov-Miskolc : NTU «KhPI». 2019. 689 p.
14. Перерва П.Г. Практический маркетинг. Вып. 4. Исследование рынка промышленной продукции. М.: НПО «РИМ», 1991. 96 с.
15. Перерва П.Г. Практический маркетинг. Вып. 2. Маркетинг на промышленном предприятии. - М.: НПО «РИМ», 1991. - 80 с.
16. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobieliava T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // *Науковий вісник Полісся*. 2016. № 4 (8), ч.2. С.240-246.
17. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
18. Грабченко А.И., Смолоник Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
19. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
20. Kobieliava T.O., Pererva P.G. The formation of anti-crisis program of the industrial enterprise based on innovative monitoring // *Bulletin of the National Technical University "KhPI". Ser. : Economic sciences*. 2016. № 48 (1220). P. 41-44.
21. Перерва П.Г. Комплаенс-программа промышленного предприятия: сущность и задачи // *Вісник НТУ "ХПІ"*. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. № 24. С. 153-158.